

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนในชาติ เพราะคนจัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่ง ชาติจะเจริญ ก้าวหน้าและพัฒนาไปด้วยดีก็ต้องอาศัยคนที่ได้พัฒนาทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถและคุณธรรมประจำตนเป็นสำคัญ การศึกษาช่วยเสริมสร้างคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพที่สอดคล้องกับระบบการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและแบบอย่างพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ หน้าที่ของการศึกษาคือ การอบรม ผู้เยาว์ หรือสมาชิกของสังคมให้รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ สมาชิกของสังคมได้รู้จักเกี่ยวกับแผนการดำเนินชีวิต (ตีปนันท เกตุทัต อ้างใน เจริญ เวียงยศ 2538)

การศึกษายุคใหม่จะต้องมีวิสัยทัศน์ของการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะต้องพัฒนาให้คนมีวินัยและค่านิยมและ ประชาธิปไตย สามารถควบคุมตนเอง และปฏิบัติตามระเบียบกฎกติกาของสังคม เพื่อประโยชน์ สุขของตนเองและส่วนรวม เห็นคุณค่าของตนเองและคุณค่าของผู้อื่น เคารพสิทธิและป้องกันสิทธิ ของตนเองและผู้อื่น เคารพต่อคุณค่าของเสียงส่วนใหญ่ ด้วยความเข้าใจระหว่างกันและกันด้วย สันติ นอกจากนี้ การศึกษาจะต้องพัฒนาคนให้เป็นคนเก่ง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถตามศักยภาพ ของผู้เรียนแต่ละคน เพราะเด็กแต่ละคนมีความเก่งหรือความสามารถในการรับรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ การจัดการศึกษาจะต้องเสริมสร้างความเก่งที่แตกต่างกันของบุคคล สามารถทำให้บุคคล อยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับกันความสามารถของกันและกันอย่างไรก็ตาม การจัดการ ศึกษาตามสภาพจริงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนการจัดกระบวนการเรียนใน เรื่องความดี ความงาม ความจริง ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมดุลผู้เรียนก็จะมีมีความสุข ความสุข ที่เกิดจากความสมดุลในกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสุขกับกิจกรรมการเรียน การทำงานที่ทำให้เกิด ผลงานที่ดีมีคุณภาพ จะนำความสุขมาให้แก่ผู้เรียนได้ (วิชัย, ม.ป.ป. : 3-9)

การบริหารงานปกครองนักเรียนถือได้ว่ามีบทบาทในการศึกษายุคใหม่เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นงานที่มุ่งส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้น การบริหารงานปกครองนักเรียนจึงช่วยสร้างพื้นฐานคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่มีคุณภาพที่มีทั้งสติปัญญาและการควบคุมตนเอง เพื่อจะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานปกครองนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยการดำเนินงานจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฝ่ายบริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย คณะกรรมการฝ่ายปกครองนักเรียน ครู-อาจารย์ทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมตามงานหรือโครงการให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของโรงเรียน ครูแนะแนวทำหน้าที่ให้คำปรึกษาช่วยเหลือในการแก้ไขพฤติกรรม ครู-อาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้นเรียนทำหน้าที่ในการดูแลควบคุมความประพฤติ และให้ความร่วมมือสนับสนุนงานหรือโครงการของโรงเรียน

ฉัฐพล เงินใส (2551) การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มุ่งเน้นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และตลอดจนทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ทั้งยังเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้สูงขึ้น และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป สำหรับการดูแลนักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีความประพฤติที่พึงประสงค์นั้น ผู้บริหารและครูในโรงเรียนต้องมีความเข้าใจในหลักการบริหารงานปกครองนักเรียนที่ถูกต้อง ฝ่ายปกครองจะต้องเร่งกวาดขัน อบรมเพื่อทำหน้าที่ในการป้องกัน แก้ไขและสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีงามเพื่อให้นักเรียนประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน เป็นผู้มีความคุณธรรม จริยธรรม และเป็นที่ต้องการของสังคม ดังที่เสรี ลาชโรจน์ (2531, หน้า 136) กล่าวว่า งานปกครองนักเรียนนั้นเป็นงานที่รับผิดชอบ ทั้งการป้องกัน แก้ไขและส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนให้พร้อมที่จะเจริญเติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศสืบไป

โรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ เป็นกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2502 เนื่องจากข้าราชการ กรรมการ ขวพุทธิกสมาคม จังหวัด เชียงใหม่ และพระสงฆ์ ได้ร่วมกันแก้ปัญหาหัวขุ่น และส่งเสริม ศีลธรรมโดยตั้งเป็นคณะออกไปเยี่ยมเยียนอบรมและเทศนาแก่ประชาชนตามวัดต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่ ในระหว่างนี้ได้พบกับเด็กที่เรียนจบชั้น ป.4 ที่เรียนดี แต่ไม่มีโอกาสเรียนต่อเพราะพ่อแม่ยากจน คณะบุคคล ดังกล่าวจึงมีความเห็นร่วมกันว่าควรจะหาทางช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ให้ได้เรียนสูงยิ่งขึ้น เพื่อจะได้เป็น พลเมืองดีและทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ ต่อมาได้รับพระมหากรุณาอันหาที่สุดมิได้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม

บรมราชกุมารี ทรงรับโรงเรียนเมตตาศึกษาอยู่ในพระราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2551 ดังนั้นทางโรงเรียนจึงได้เขียนชื่อโรงเรียนเสียใหม่ ว่า โรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (เขียนย่อว่าโรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ)

ปัจจุบันปีการศึกษา 2553 มีนักเรียน 3 ชั้นจำนวน 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 520 คน มีครู และบุคลากรอื่นๆ รวม 29 คน และในอนาคต ทางคณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีแนวคิดที่จะเปิดรับนักเรียนแบบสหศึกษา และเปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อขยายกรอบการช่วยเหลือให้นักเรียนให้มากขึ้น

การปฏิบัติงานปกครองนักเรียนของนักเรียนโรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ พบว่า มีปัญหาในหลายด้าน (รายงานการประชุมสัมมนาประจำภาคเรียนที่ 1, 2552) ไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผนงานปกครองนักเรียนที่ยังไม่เป็นระบบ การจัดบุคลากรฝ่ายปกครอง การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรฝ่ายปกครองยังไม่ชัดเจน ขาดความร่วมมือและประสานงานของครูทุกฝ่าย ขาดการประเมินงานของฝ่ายปกครอง การปฏิบัติงานไม่ได้มีการนำผลมาพัฒนาการปกครองมากเท่าที่ควร ในด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีระเบียบวินัย คุณธรรม และจริยธรรม การจัดกิจกรรมต่างๆ ไม่ได้พัฒนาแนวคิด เจตคติ และพฤติกรรมนักเรียนเท่าที่ควร จากสมุดบันทึกพฤติกรรมนักเรียนและสรุปรายงานประจำเดือน มีนักเรียนที่ยังขาดระเบียบวินัย เช่น มาโรงเรียนสาย ไม่รวมกิจกรรมเข้าแถวตอนเช้า แต่งกายผิดระเบียบ ไม่เรียบร้อย หลบหนีเรียน ออกนอกบริเวณโรงเรียน โดยไม่ได้รับอนุญาต ทะเลาะวิวาท สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ฐัฐสาว ก้าวร้าวต่อเพื่อนและครู เป็นต้น ด้านการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ครูอาจมีความคิด แนวทางในการปฏิบัติต่างกันทำให้นักเรียนเกิดสับสนในการปฏิบัติตน ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การจัดกิจกรรมให้มีคณะกรรมการนักเรียน เจ้าหน้าที่สารวัตรนักเรียน โรงเรียนได้จัดขึ้นแต่ครูอาจยังไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีบทบาทหน้าที่เท่าที่ควร และขาดการส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และดำเนินงานระดับชั้น ครูที่อยู่ในระดับชั้นยังขาดความร่วมมือในการดูแลนักเรียนในระดับของตนเอง จากปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานปกครองนักเรียนยังมีปัญหาและอุปสรรคที่จำเป็นที่จะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่กลุ่มงานของฝ่ายปกครองได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความรับผิดชอบและความจำเป็นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้ศึกษาการบริหารงานปกครองนักเรียนของใน โรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนา การบริหารงานปกครองนักเรียนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานปกครองนักเรียนของโรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ
2. เพื่อจัดทำแนวปฏิบัติในการบริหารงานปกครองนักเรียนของโรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ คณะกรรมการนักเรียนและเจ้าหน้าที่สารวัตรนักเรียน ในปีการศึกษา 2553 ตัวแทนครู ตัวแทนนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนสิริมิ่งคลานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จด้านบริหารงานปกครองนักเรียน) และ หัวหน้างานส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (สารวัตรนักเรียน)

ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาตามขอบข่ายของงานปกครองนักเรียน 6 ด้าน คือ การวางแผนงานปกครองนักเรียน การบริหารงานปกครองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และการประเมินผลงานการปกครองนักเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2539)

นิยามศัพท์เฉพาะ

งานปกครองนักเรียน หมายถึง กิจกรรมเกี่ยวกับ การปกป้อง ค้ำครอง ดูแลรักษา รวมทั้งให้การอบรมศีลธรรม จรรยา มารยาทอันดีงามแก่นักเรียนของโรงเรียน เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนและในสังคมได้อย่างมีความสุข

การบริหารงานปกครองนักเรียน หมายถึง การดำเนินงานปกครองนักเรียน 6 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนต่อไปนี้

1. **การวางแผนงานปกครองนักเรียน** หมายถึง การบริหาร การกำหนด การตัดสินใจไว้ล่วงหน้าโดยกลุ่มคนที่จะดำเนินการอย่างมีขั้นตอนที่เลือกจากทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นการวางแผนงานปกครองนั้นก็เป็นการวางแผนว่า จะจัดกิจกรรมอะไรทั้งในและนอกโรงเรียน จะดำเนิน

กิจกรรมอย่างไร เมื่อใดจะดำเนินงานกิจกรรมต่างๆที่กำหนดขึ้น และจะใครเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆที่กำหนดขึ้น และจะให้ใครเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพผลสูงสุดต่อการดำเนินการบริหารงานปกครองนักเรียนในโรงเรียน

2. การบริหารงานปกครองนักเรียน หมายถึง การดำเนินการส่งเสริม พัฒนา ควบคุม ดูแล และแก้ไขปัญหาความประพฤติของนักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียนให้ได้รับความอบอุ่นใจ ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน เป็นการจัดการกิจกรรมการปฏิบัติตนของครูอาจารย์ การจัดสถานการณ์เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ที่ผู้ทำหน้าที่ปลูกฝังจะต้องส่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ก่อให้เกิดศรัทธาฝึกฝนปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัยของบุคคลในการประพฤติแต่สิ่งที่ดีงามต่อไป

4. การป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน หมายถึง การเสริมสร้างลักษณะนิสัย หรือค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียน มีการสร้างแรงจูงใจ มีการแก้ไขปัญหาป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาควบคุมไม่ให้ นักเรียนประพฤติผิดนอกกลุ่มนอกทาง สร้างความรักโรงเรียนให้เกิดขึ้นกับเด็ก สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครู เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็ก สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ดีภายในโรงเรียน ให้รางวัลผู้ประพฤติดี สร้างความร่วมมืออันดีระหว่างผู้ปกครองครูและนักเรียน

5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน หมายถึง การจัดการกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัยและพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน โดยส่งเสริมบรรยากาศประชาธิปไตย การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม การจัดการกิจกรรมในลักษณะชุมชน ชมรม งานกิจกรรมนักเรียน และจัดให้มีคณะกรรมการนักเรียน หรือสภานักเรียน

6. การประเมินผลงานการปกครองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ตรวจสอบความก้าวหน้า และความสัมฤทธิ์ของงานปกครองนักเรียน เป็นกระบวนการที่บ่งชี้ถึงคุณค่า ทำให้ทราบว่าเมื่อดำเนินการไปแล้ว ได้ผลตามวัตถุประสงค์เพียงใด เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปเป็นสารสนเทศประกอบการพิจารณาตัดสินใจต่อไป

ครู หมายถึง บุคลากรประจำการที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งครูผู้สอน โรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ ปีการศึกษา 2553

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ หัวหน้ากลุ่มสาระวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระวิชา ประธานกรรมการนักเรียน ประธานสรวัดรณักเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนสิริมังคลานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และหัวหน้างานส่งเสริมความ
ประพฤตินักเรียนนักศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (สารวัตรนักเรียน)

คณะกรรมการนักเรียนและสารวัตรนักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ถูกคัดเลือกและแต่งตั้ง
จากทางโรงเรียนเพื่อช่วยเหลืองานด้านการปกครองนักเรียน-กิจกรรมนักเรียน โรงเรียนเมตตาศึกษา
ในพระราชูปถัมภ์ฯ ปีการศึกษา 2553

แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการงานปกครองนักเรียน หมายถึง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
กระบวนการดำเนินการบริหารงานปกครองนักเรียน โรงเรียนเมตตาศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ
ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการพัฒนา ปรับปรุงการ
ดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานปกครองนักเรียน โรงเรียนเมตตาศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ
ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น